

components: theoretical, practical and organizational. The practical component is implemented in modeling of educational situations, conducting teaching observations; developing the skills to observe, practicing the skills to keep protocols of psycho-pedagogical observations in the classroom; developing the students' own protocols on the issue of coursework for observation during practice.

Key words: *professional teacher training, practical pedagogical training, academic teaching practice, method of research, method of pedagogical observation, pedagogical protocols of observations, observation skill, technology of formation of students' readiness to implement the method of pedagogical observation during the period of teaching practice.*

УДК 378

О. М. Корчова

Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка

СТРУКТУРНО-ЗМІСТОВІ СКЛАДНИКИ РИТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ

У статті зацентовано увагу на необхідності виокремлення й аналізу структурно-змістових складників риторичної компетентності майбутніх фахівців соціономічної сфери. З оперттям на засади гуманістичного, культурологічного, технологічного, особистісно-орієнтованого методологічних підходів до риторичної освіти загалом, а також системний підхід, понятійний аналіз, критичний аналіз психолого-педагогічних джерел із досліджуваної проблеми зокрема, доведено доцільність розрізнення ціннісно-мотиваційного, когнітивного, операційно-технологічного, етичного та соціально-діяльнісного складників у структурі аналізованого поняття. Наголошено на взаємодії структурних елементів риторичної компетентності, що уможливорює створення такої педагогічної моделі формування риторичної компетентності соціономістів, реалізація якої дасть змогу впливати на весь структурний комплекс водночас.

Ключові слова: *риторика, риторична компетентність, ціннісно-мотиваційний, когнітивний, етичний, операційно-технологічний, соціально-діяльнісний складники риторичної компетентності майбутнього фахівця соціономічної сфери.*

Постановка проблеми. Євроінтеграційні зміни у вітчизняній освітній парадигмі актуалізують риторичний компонент професійної підготовки майбутнього фахівця будь-якої сфери загалом, і соціономічної передусім, де мовно-мовленнєва діяльність комунікантів є не лише соціальним середовищем виробничої сфери, а й предметом професійної діяльності.

Ідеться про формування риторичної компетентності як здатності до регламентування комунікативного простору, ефективної організації мисленнєво-мовленнєвої діяльності, консолідування норм та правил спілкування й культури переконання в різних комунікативних ситуаціях.

Проектування ефективної моделі формування риторичної компетентності майбутніх фахівців-соціономістів (соціальних педагогів, соціальних працівників, практичних психологів) є неможливим без чіткого окреслення структурно-змістових складників досліджуваного поняття.

З огляду на це спроба дослідити й певною мірою розв'язати проблему структурного змісту риторичної компетентності майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей є актуальною.

Аналіз актуальних досліджень. Зазначимо, що обґрунтування риторичної компетентності, а, водночас, і дотичних до неї понять (риторичних умінь, риторичної культури, риторичної майстерності, ораторської вправності, культури мовленнєвої діяльності, комунікативно-риторичної культури тощо), не є новим у сучасному освітньо-науковому просторі. Окреслене коло питань є предметом наукового пошуку як вітчизняних (В. Вандишева, В. Герман, Н. Голуб, О. Залюбівської, О. Когут, Н. Колотілової, Л. Мацько, В. Нищети, Г. Онуфрієнко, М. Препотенської, Г. Сагач та інших), так і зарубіжних (О. Авелічева, С. Аверінцева, Д. Александрова, О. Бабкіної, Р. Барта, К. Берка, І. Вяткіної, Н. Гарифулліної, Л. Горобець, І. Лобанова, Ю. Лотмана, Н. Отводенко, Ю. Рождественського, О. Симакової, С. Тайлера, Г. Хазагерова, О. Чувакіна, І. Штрекера, О. Юніної та ін.) науковців.

Зокрема, Н. Голуб, визначаючи риторичну компетентність старшокласника «як здатність мовця ефективно використовувати мовно-риторичні знання, уміння й досвід з метою гармонізації всіх видів спілкування, досягнення комунікативної мети, утвердження вищих морально-етичних і патріотичних ідеалів суспільства», серед її важливих складників виділяє три групи риторичних умінь: «докомунікаційні (спрямовані на реалізацію завдань чотирьох розділів риторики: «Інвенція», «Диспозиція», «Елоквенція», «Меморія»), комунікаційні (пов'язані з виголошенням промови і контактом з аудиторією) та післякомунікаційні (забезпечують спадання інтелектуально-психологічної напруги (так зване інтелектуально-психологічне розвантаження), «перегляд» і критичне оцінювання власного виступу)» [3, 137–138].

На думку В. Нищети, структура риторичної компетентності учнів загальноосвітніх шкіл об'єднує «комплекс мовних і риторичних знань у контексті їх вправного застосування в мовленнєвій діяльності (теоретико-практична площина); комунікабельність (ініціативність, здатність до включення в активну комунікацію) (площина активності); вправність у доборі стратегій і тактик спілкування (організаційно-методологічна площина); вправність у володінні експресивно-емоційними засобами мови для досягнення запланованого прагматичного результату (площина впливовості мовленнєвого акту); навички спілкування, комунікації відповідно до мовленнєвої ситуації; застосування вмінь використовувати обрані засоби для досягнення комунікативної мети (процесуально-діяльнісна площина); цінності, ціннісні орієнтації, духовність особистості (соціокультурна – морально-етична площина)» [7].

Дві групи риторичних компетенцій філолога виділяє О. Чувакін: 1) співвідносні з теоретичним знанням академічної галузі знань;

2) пов'язані з практичним застосуванням знань у конкретних ситуаціях мовленнєвої комунікації. Структуру риторичної компетенції дослідник асоціює зі змістом навчальної дисципліни у ВНЗ, виокремлюючи такі складники, як знання й усвідомлення базових знань риторики; технологічна (методологічна) вправність відповідно до організації мовленнєвої діяльності; здатність до прагматичної діяльності з використанням розроблених підходів, способів, прийомів [13].

Л. Горобець трактує риторичну компетенцію студентів-нефілологів як багатокомпонентне лінгвометодичне поняття, найвищий рівень комунікативної компетенції, «здатність свідомо створювати, виголошувати й рефлексувати авторсько-адресний текст мовленнєвого / риторичного жанру відповідно до мети й ситуації публічного мовлення» (переклад наш – О. К.) [4, 14–15]. З огляду на таке розуміння досліджуваного поняття структуру риторичної компетенції дослідник обґрунтовує як ієрархію трьох основних складників: 1) свідомий вибір комунікативної мети, стратегій, що реалізуються через комунікативно-риторичні тактики, зумовлені комунікативною ситуацією; 2) адекватний синтез мовлення як цілісного тексту; 3) володіння арсеналом жанрово-стилістичних засобів [4, 14–16].

Досліджуючи професійну підготовку педагога, О. Симакова визначає риторичну компетентність як оволодіння особистістю риторичними компетенціями (сукупністю взаємопов'язаних якостей, що уможливають ефективне спілкування), її особистісним ціннісним ставленням до кооперативного спілкування та досвідом спілкування, спрямованим на реалізацію особистісно й соціально-значущої продуктивної діяльності. До структури риторичної компетентності науковець відносить такі складники, як: «сума вмінь і навичок, що забезпечують процес ефективної комунікації з огляду на кваліфікацію – обсяг знань про мову, мовлення й комунікацію; ініціативність у спілкуванні, тобто вміння бути комунікативним лідером; співвідношення особистих цілей і цінностей з цілями й цінностями організації, команди, групи, тобто прийняття принципів кооперативного спілкування як етичних постулатів з метою послуговування ними в професійній та міжособистісній комунікації» (переклад наш – О. К.) [12].

Водночас Н. Отводенко риторичну компетенцію майбутніх учителів пропонує розглядати як комплекс соціокультурної, лінгвістичної, культурознавчої, мовленнєвої субкомпетенцій [8].

О. Бабкіна окреслює риторичну компетенцію (розуміємо – компетентність (уточнення наше – О. К.)) студентів гуманітарних спеціальностей технічних ВНЗ як особливий складник компетентності фахівця, що об'єднує знання, уміння й навички, спрямовані на досягнення запланованого прагматичного результату – уміння адекватно використовувати експресивно-емоційні й логічні засоби мови [1].

Означене дає змогу констатувати, що сьогодні в педагогічних, лінгвістичних, лінгводидактичних джерелах не простежується єдиного підходу до визначення як змісту, так і структури риторичної компетентності, що зумовлюється, на нашу думку, багатовимірністю риторики як «наскрізної лінгвокультурологічної науки й навчальної дисципліни про теорію та практику красномовства; засобу організації мисленнево-мовленневої діяльності; основи формування ефективної комунікації, зорієнтованої на формування й розвиток свідомої творчої особистості, здатної не лише висловлювати свої думки, а й відстоювати власну позицію в соціальних і професійних ситуаціях спілкування» [5, 232].

Варто зазначити, що нині наукових розвідок з питань дослідження риторичної компетентності в контексті професійної підготовки майбутнього фахівця-соціономіста мало. Дотиково аналізована проблема розглядається в працях О. Артемової (комунікативна компетенція майбутніх психологів), А. Капської (мовленнева культура соціального педагога), О. Карпенко (комунікативні професійні якості соціального працівника), Т. Качалової (формування комунікативної культури майбутнього соціального педагога), Л. Литовченко (риторична майстерність магістрів із соціальної педагогіки), Ю. Паскевської (формування мовленневої компетентності майбутніх психологів), А. Первушиної (структура риторичних умінь соціальних педагогів) та інших.

З огляду на це **метою** статті є з'ясування структурно-змістових складників риторичної компетентності майбутніх фахівців соціономічної сфери (соціальних педагогів, соціальних працівників, практичних психологів) та спроба коротко охарактеризувати їх.

Для досягнення поставленої мети було використано такі **методи**, як системний підхід, понятійний аналіз, критичний аналіз психолого-педагогічних джерел із досліджуваної проблеми.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз проблеми дає змогу стверджувати, що розуміння поняття «риторична компетентність / компетенція» сьогодні полягає в з'ясуванні співвідношення з комунікативною компетентністю й зводиться до співіснування кількох концепцій, а саме: 1) ототожнення риторичної компетентності з комунікативною (Н. Гарифулліна); 2) визначення риторичної компетентності як невід'ємної частини комунікативної компетентності (О. Бабкіна); 3) окреслення риторичної компетентності як найвищого рівня комунікативної компетентності (Л. Горобець).

Поділяючи погляди Л. Горобець, розуміємо риторичну компетентність як найвищий рівень комунікативної компетентності, інтегральну якість, що виражається через здатність особистості унормовано, усвідомлено, риторично правильно використовувати мовні ресурси з метою продукування авторсько-адресного тексту, створюючи психологічний комфорт спілкування в умовах конкретної комунікації.

Загальноприйнятим є те, що структура риторичної компетентності зумовлюється риторичною діяльністю й відображає етапи підготовки та виголошення промови: інвенцію (задум виступу, формулювання його ідеї, мети), диспозицію (добір і структурування відповідного матеріалу), елокуцію й елоквенцію (мовно-мовленнєву форму втілення змісту), меморію (запам'ятовування), акцію (виголошення), релаксацію (самоаналіз). З огляду на цей алгоритм формування риторичної компетентності, що простежується в сучасних посібниках із риторики (за авторством Л. Мацько, Н. Колотилової, Л. Спнатій та інших), зводиться до засвоєння норм риторичної діяльності відповідно до розділів класичної риторики та етапів підготовки публічного виступу.

Дозволимо собі уточнити такий підхід, акцентуючи увагу на структурно-функціональному аспекті риторичної діяльності, що полягає в універсальності та інтегральності: так, працюючи на етапі диспозиції, оратор повертається до попереднього (наприклад, аналізує, «чи розкриває дібраний матеріал ідею виступу») та передбачає наступні етапи («чи зможу відтворити інформацію; чи зберігаю принципи доступності, лаконічності» тощо).

Відповідно до вищеокресленого під час дослідження структурного змісту риторичної компетентності загалом, і майбутніх фахівців соціономічної сфери зокрема, доцільно, на наш погляд, інтегрально розглядати складники риторичної діяльності з опертям на засади гуманістичного (антропоцентризм риторичної діяльності соціономіста як вагомий складник його професійної компетентності), культурологічного (риторична діяльність як засіб формування власної культури й соціального культурного потенціалу з усвідомленням системи загальнолюдських ціннісних орієнтацій), технологічного (взаємодія комунікантів як практичне втілення риторичних норм і технологій), особистісно-орієнтованого (риторизм професійної діяльності спеціаліста як основа психолого-педагогічної допомоги) методологічних підходів до риторичної освіти.

Ефективна гуманістично-, культурологічно-, особистісно-спрямована риторична діяльність майбутнього соціономіста, на нашу думку, неможлива без сформованої мотивації до неї як до дієвого засобу соціально-педагогічної та психолого-педагогічної взаємодії. Важливу роль у цьому відіграють ціннісні орієнтації особистості. Це спонукає до виокремлення *ціннісно-мотиваційного складника* риторичної компетентності майбутнього фахівця соціономічної сфери, що полягає в усвідомленому й позитивному сприйнятті майбутнього фаху, у розумінні сутності риторичної діяльності як професійно необхідної, у комунікативній спрямованості особистості на засадах антропоцентризму, що передбачає утвердження людини як найвищої цінності.

Окрім того, ціннісне усвідомлення риторичної компетентності формує прагнення особистості до саморозвитку й самовдосконалення, що потребує сформованих уявлень про риторичний ідеал фахівця соціономічної сфери.

Усвідомлення сутності риторичної діяльності неможливе без концептуального розуміння риторики та її основних модусів: 1) мови як універсальної знакової системи, що уможлиблює змалювання цілісності світу; 2) мовлення як мовної діяльності; 3) комунікації як процесу соціальної взаємодії. Це обумовлює значущість *когнітивного складника* риторичної компетентності, що ґрунтується на принципі свідомості в навчанні та теорії соціоконструктивізму (перехід об'єкта в суб'єкт навчальної діяльності), та полягає в усвідомленні риторичних канонів та їх підґрунтя – лінгвістичних знань. Акцентуємо увагу на тому, що лінгвістичний аспект когнітивного складника риторичної компетентності є особливо значущим для майбутніх соціальних педагогів, соціальних працівників, практичних психологів, оскільки мовно-мовленнєва підготовка означеної категорії студентів здебільшого обмежується однією дисципліною – «Українською мовою (за професійним спрямуванням)».

Основою соціально-педагогічної, психолого-педагогічної роботи в соціономічній сфері є безпосередня комунікативна взаємодія з окремою людиною чи соціальною групою на основі стандартів мовленнєвої та загальної культури, що має на меті встановлення міжособистісного контакту, підтримання психологічного комфорту спілкування, уникнення конфліктів. Ідеться про закони моралі та комунікативного етикету, про ґрунтовне оволодіння ними й обов'язкове дотримання. Водночас фахівці соціономічної сфери повинні бути готовими до протистояння натиску фактичного безкультур'я, оскільки соціально-педагогічні умови їхньої професійної діяльності передбачають взаємодію з соціальними аутсайдерами (безробітними, інвалідами, незаможними, багатодітними, дітьми вулиці тощо), рівень мовної й загальної культури яких подекуди є низьким. Отож, закономірно, що фахівці-соціономісти мають бути своєрідним взірцем носія як мовно-мовленнєвої, так і загальної культури. Це зумовлює виділення такого складника риторичної компетентності фахівця соціономічної сфери, як *етичний*, що ґрунтується на засадах професійної етики соціального педагога, соціального працівника, практичного психолога.

У межах етичного складника риторичної компетентності також розглядаємо не лише мовленнєвий етикет, а й кінесіку (оволодіння інформативністю кінесичних засобів спілкування), етикетну проксеміку (організацію простору під час спілкування) та етикетну атрибутику (світ речей в етикеті), оскільки невербальне спілкування, за твердженням психологів, становить близько 60 – 80 % від загального спілкування.

Риторична діяльність у соціономічній сфері, де слово є основним професійним інструментом, засобом впливу, ототожнюється з текстотворчою діяльністю, причому текст розуміємо не лише як засіб передачі інформації, а, передусім, як цілісну семіотичну форму лінгвопсихоментальної діяльності мовця, концептуально та структурно

інтегровану, що служить прагматичним посередником комунікації й діалогічно вбудована до семіотичного універсалу культури (за О. Селівановою) [11, 590–600]. Це зумовлює значущість *операційно-технологічного складника* риторичної компетентності, що полягає у формуванні вмінь і навичок лінгвістично унормованого, стилістично доречного та риторично правильного текстотворення.

Узагальнювальним компонентом риторичної компетентності вважаємо *соціально-діяльнісний* складник, що уособлює практичний вияв риторичних компетенцій соціономіста в колі – готовність до ефективної комунікації – практичне застосування технологій риторичної взаємодії залежно від мети та ситуації спілкування під час професійної діяльності.

Отже, у структурі риторичної компетентності майбутнього фахівця соціономічної сфери вбачаємо: 1) ціннісно-мотиваційний, 2) когнітивний; 3) етичний; 4) операційно-технологічний; 5) соціально-діяльнісний складники (рис. 1).

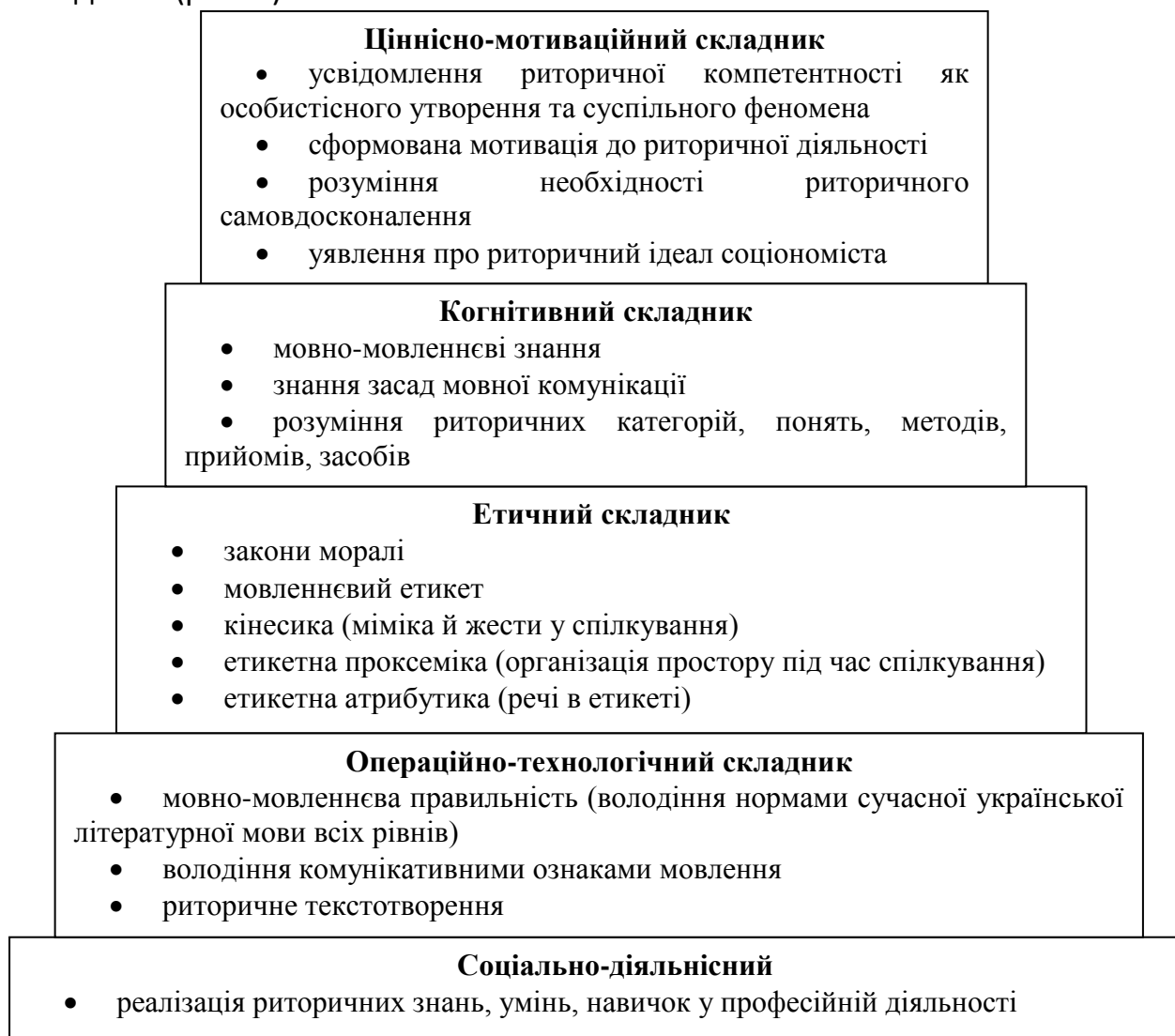

Рис. 1. Структурно-змістові складники риторичної компетентності майбутнього фахівця соціономічної сфери

Акцентуємо увагу на тому, що ми не виділяємо мисленнєвий компонент як окремий складник риторичної компетентності, оскільки вважаємо, що мислення є основою будь-якої діяльності, у тому числі й риторичної. Вихідними положеннями такого узагальнення стали тези А. Білецького про «діалектичну єдність людської мови і мовного мислення» [2, 12]; Г. Сагач про те, що риторика «спрямована на розвиток основ системного мислення» [10, 121]; Л. Мацько – «в центрі її (риторики (уточнення наше – О. К.)) – закони мислення <...>» [6, 7] тощо. З огляду на це мислення доцільно розглядати не лише як одноплосинне, а передусім як фундаментальне поняття щодо кожного складника риторичної компетентності.

Інтегральним компонентом усіх складників риторичної компетентності соціологів вважаємо й рефлексію як «осмислення людиною передумов, закономірностей і механізмів власної діяльності, соціального і індивідуального способу існування; самоаналіз» [9, 157], оскільки ефективна риторична діяльність загалом (від породження задуму до його практичного втілення) не можлива без рефлексії.

Зазначимо, що послідовність аналізованих вище складників риторичної компетентності майбутніх фахівців соціологічних спеціальностей досить умовна, оскільки сформована мотивація спонукає до риторичної діяльності, однак лише в процесі риторичної діяльності засвоюються риторичні цінності, формується риторичний ідеал. Це засвідчує взаємодію структурних елементів риторичної компетентності, що забезпечує її стійкість. Водночас структура аналізованого поняття в її лінійному вимірі видається нам логічно виваженою, оскільки відповідає структурі риторичної діяльності – від мотивації, через здобуту систему знань, навичок і вмінь, засвоєні норми моралі до ефективної комунікативної взаємодії.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Здійснений аналіз структурно-змістових складників риторичної компетентності майбутніх фахівців соціологічної сфери вважаємо цілісним, тобто таким, що охоплює всі аспекти риторичної діяльності соціолога.

На часі здійснити спробу створення такої педагогічної моделі формування риторичної компетентності майбутніх соціальних педагогів, соціальних працівників, практичних психологів, за умови реалізації якої формування одного складника зумовлювало б вплив на весь структурний комплекс риторичної компетентності соціолога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабкина Е. В. Риторическая компетентность студентов гуманитарных специальностей, обучающихся в техническом вузе [Електронний ресурс] / Е. В. Бабкина. – Режим доступу :

<http://urora0.rsvpu.ru/filedirectory/143/04.doc>.

2. Білецький А. О. Про мову і мовознавство : навч. посібник для студентів філол. спец. вищ. навч. закладів / Андрій Олександрович Білецький. – К. : АртЕк, 1996. – 224 с.

3. Голуб Н. Б. Риторична компетентність учнів старших класів / Ніна Борисівна Голуб // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2011 рік : наукове видання. – К. : Ін-т педагогіки, 2012. – С. 137–138.

4. Горобец Л. Н. Формирование риторической компетенции студентов-нефилологов в системе профессиональной подготовки в педагогическом вузе : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (русский язык, уровни общего и проф. образования)» / Людмила Николаевна Горобец ; Санкт-Петербургский государственный университет. – С-Пб, 2008. – 38 с.

5. Корчова О. М. Риторика в контексті запровадження європейських стандартів вищої освіти в Україні / О. М. Корчова // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Дод. 1 до Вип. 5, Том IV (55) : Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» / [відп. ред. І. П. Манюха]. – К. : Гнозис, 2014. – С. 225–234.

6. Мацько Л. І. Риторика : навч. посібник / Любов Іванівна Мацько, Оксана Михайлівна Мацько. – 2-ге вид., стер. – К. : Вища школа, 2006. – 311 с.

7. Ницета В. А. Риторична компетентність учнів загальноосвітніх шкіл як педагогічна проблема / Володимир Анатолійович Ницета // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки : зб. наук. пр. / Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; редкол.: В. С. Курило (гол. ред.) [та ін.]. – Луганськ : Вид-во ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2010. – № 22 (209) листопад. – Ч. II. – С. 93–98.

8. Отводенко Н. В. Структура риторической компетенции будущих учителей [Электронный ресурс] / Н. В. Отводенко. – Режим доступа : <http://pandiaweb.ru/text/78/411/55041.php>.

9. Психологічний словник / за ред. члена-кореспондента АПН СРСР В. І. Войтка. – К. : Вища школа, 1982. – 216 с.

10. Сагач Г. М. Риторика як наука в системі професійної підготовки вчителя : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Галина Михайлівна Сагач ; УДПУ ім. М. П. Драгоманова. – К., 1993. – 284 с.

11. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / Олена Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.

12. Симакова Е. С. Риторическая компетентность специалиста в системе профессиональной подготовки [Электронный ресурс] / Е. С. Симакова. – Режим доступа : www.svet102.ru/files/letters237/simakova.doc.

13. Чувакин А. А. Риторические компетенции филолога и содержание риторических дисциплин в университете: к вопросу о методике соотнесения / А. А. Чувакин // Риторика и культура речи в современном информационном обществе : материалы докладов участников XI Международной науч.-метод. конференции / Ярославский педагогический университет ; редкол.: Н. В. Аниськина, Е. Н. Туркина. – Ярославль : Изд-во ЯГУ, 2007. – Т. 2. – С. 179–182.

РЕЗЮМЕ

Корчова Е. М. Структурно-содержательные компоненты риторической компетентности будущих специалистов социологической сферы.

В статье акцентировано внимание на необходимости выделения и анализа структурно-содержательных компонентов риторической компетентности будущих специалистов социологической сферы. С опорой на принципы гуманистического, культурологического, технологического, лично-ориентированного методологических подходов к риторическому образованию в целом, и системный

подход, понятийный анализ, критический анализ психолого-педагогических источников по исследуемой проблеме в частности, доказано целесообразность различения ценностно-мотивационного, когнитивного, операционно-технологического, этического и социально-деятельностного компонентов в структуре рассматриваемого понятия. Отмечено взаимодействие структурных элементов риторической компетентности, что делает возможным создание такой педагогической модели формирования риторической компетентности социологов, реализация которой позволит влиять на весь структурный комплекс одновременно.

Ключевые слова: *риторика, риторическая компетентность, ценностно-мотивационный, когнитивный, этический, операционно-технологический, социально-деятельностный компоненты риторической компетентности будущего специалиста социологической сферы.*

SUMMARY

Korchova E. The structural and semantic components of rhetorical competence of future specialists of socionomic sphere.

The current article emphasizes the importance of differentiating and analyzing the structural-semantic components of rhetorical competence of the future specialists in the socionomic sphere. Based on the following principles as humanistic (anthropocentrism of rhetorical activity of the sociologists as the significant component of his/her professional competence), culturological (rhetorical activity as means of cultural development as well as social cultural potential formation of a personality with the realization of the common human values), technological (communicants interaction as the practical realization of the rhetorical norms and technologies), personal-centred (rhetorical component in the professional work as the basis of the psychological and educational support) methodological approaches to the study of rhetorical education in general and systematic approach, critical analysis of the psychological and pedagogical works connected with the investigated subject, conceptual analysis in particular, was proved the necessity to differentiate the motivational (understanding of rhetorical competence as the personal and social phenomenon, was formed motivation for rhetorical activity, realization of the necessity of rhetorical competence self-improvement, understanding of the sociologist's rhetorical ideal), cognitive (knowledge of language and speech as well as principles of the language communication, understanding of the rhetorical categories, terms, methods and techniques), operational and technological (language-speech accuracy, mastering the norms of the modern literary Ukrainian language on all levels, speech communicative characteristics awareness, rhetorical text formation), ethical (moral norms, speech etiquette, kinesics, proxemics and attributes of the etiquette), social and activity-based (realization of rhetorical knowledge, skills and abilities in the professional field) components in the structure of the investigated notion.

The interaction between the structural components of the rhetorical competence, that enables the development of a pedagogical model for formation of rhetorical competence of the sociologists, which realization can influence the whole structural complex at the same time, was emphasized.

Further research will be directed at creating a pedagogical model for the formation of the rhetorical competence of future social teachers, social workers, practical psychologists, with which the formation of one component would influence the entire structural complex of rhetorical competence of the sociologist.

Key words: *rhetoric, rhetorical competence, motivational, cognitive, operational and technological, ethical, social and activity-based components of the rhetorical competence of future specialists in the socionomic sphere.*

